

N:o 72.

Ank. till Riksd. kansli den 14 maj 1908, kl. 8 e. m.

Utlåtande, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående folkskoleväsendet i vissa städer, lag om ändrad lydelse af 1 § i kungl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 och lag om ändrad lydelse af 2 och 28 §§ i lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902 samt inom Riksdagen i ämnet väckta motioner, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 3 och 4 §§ i lagen angående folkskoleväsendet i Stockholm den 15 maj 1903 och en i anledning af densamma inom Riksdagen afgifven motion.

Uti två särskilda, den 3 april 1908 dagtecknade propositioner, n:ris 181 och 182, hvilka af båda kamrarna blifvit till lagutskottet hänvisade, har Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionerna bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden, föreslagit Riksdagen att antaga nedan intagna lagförslag, nämligen:

i propositionen n:r 181: förslag till

1:o) lag angående folkskoleväsendet i vissa städer;

2:o) lag om ändrad lydelse af 1 § i kungl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862; och

3:o) lag om ändrad lydelse af 2 och 28 §§ i lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902; samt

i propositionen n:o 182: förslag till

4:o) lag om ändrad lydelse af 3 och 4 §§ i lagen angående folkskoleväsendet i Stockholm den 15 maj 1903.

*Kungl. Maj:ts
proposition
n:o 181.*

De i propositionen n:o 181 framlagda lagförslag äro af följande lydelse:

LAG

angående folkskoleväsendet i vissa städer.

Härigenom förordnas som följer:

§ 1.

I stad, där stadsfullmäktige finnas och Konungen på framställning af stadsfullmäktige eller kyrkostämman därom förordnat, skola folkskoleväsendet samt frågor om uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn utgöra en för hela staden gemensam angelägenhet, hvilken staden såsom kommun har att vårda.

I sådan stad skola kostnaderna för ofvannämnda ändamål beslutas och utgöras på sätt om kommunalutskylder är stadgadt; dock att vederbörande skoldistrikt bibehållas vid den dem enligt gällande folkskolestadga tillkommande rätt att, såsom bidrag till kostnaderna för skolväsendet, af hvar och en, som erlägger mantalspenningar, upptaga en särskild afgift.

§ 2.

Folkundervisningen i stad, där denna lag äger tillämpning, ordnas enligt af Konungen utfärdade bestämmelser.

§ 3.

I stad, som i § 2 afses, handhafvas de i § 1 mom. 1 omnämnda angelägenheter närmast af en folkskolestyrelse.

Med afseende å folkskoleväsendet tillhör det denna styrelse särskildt: att i enlighet med gällande författningar och reglementen ordna och

med uppmärksamhet följa undervisningen, utöfva den ekonomiska förvaltningen samt hafva tillsyn öfver de för folkskoleväsendet upplåtna lokaler;

att tillsätta och afskeda lärare äfvensom de tjänstebiträden, hvilka ställas till styrelsens förfogande;

att ombesörja verkställighet af stadsfullmäktiges beslut i alla de fall, där ej sådan verkställighet uppdragits åt vissa därtill utsedda personer;

att till stadsfullmäktige göra de framställningar och förslag, hvilka omständigheterna kunna påkalla; samt

att afgifva de förberedande utlåtanden, som af stadsfullmäktige infordras.

Angående styrelsens skyldigheter med afseende å uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn är särskildt stadgadt.

Det åligger styrelsen att före den 15 oktober hvarje år till stadsfullmäktige afgifva förslag till nästföljande års utgifts- och inkomststat rörande folkskoleväsendet och barnavården; skolande i utgiftsförslaget intagas de utgifter, som redan äro beslutade att under det nästföljande året utgå, äfvensom de, hvilka styrelsen därutöfver anser af behovet påkallade att under samma år utgå, samt i inkomstförslaget upptagas de inkomster, som för det nästföljande året äro eller anses vara att påräkna.

§ 4.

Där ej Konungen med afseende å särskilda vid tiden för denna lags utfärdande förefintliga förhållanden annorlunda förordnar, utgöres folkskolestyrelsen af kyrkoherden i stadsförsamlingen eller, där i en stad flera stadsförsamlingar med särskilda kyrkoherdar finnas, den bland dessa, som domkapitlet utser, samt, efter stadsfullmäktiges bepröfvande, af ett jämnt antal ledamöter, minst åtta och högst tjugu, utsedda till hälften af stadsfullmäktige bland stadens vid fullmäktigeval röstberättigade inbyggare och till hälften af kyrkostämman eller, där stadsförsamlingarna äro flera, af kyrkostämmorna hvar för sig enligt den fördelning dem emellan, som domkapitlet för hvarje fall bestämmer, bland de å kyrkostämma röstberättigade.

Val af ledamot i folkskolestyrelsen gäller för en tid af fyra kalenderår. Afgår vald ledamot under den tid, för hvilken han blifvit utsedd, väljes annan ledamot för den tid, som återstått för den afgangne.

Domkapitlet, stadsfullmäktige och kyrkostämma må ock utse suppleanter för de af dem valda ledamöterna till det antal, som anses erforderligt.

Kvinna, som blifvit utsedd till ledamot eller suppleant, är berättigad att när som helst afsäga sig uppdraget.

§ 5.

Den som icke uppnått tjugufem års ålder; den som ej råder öfver sig och sitt gods; den som till borgenärer all sin egendom afträdt och icke, på sätt lag förmår, gitter visa, att han är befriad från deras kraf; den som är förlustig medborgerligt förtroende eller genom utslag, som ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till förlust af sådant förtroende, eller den som är ställd under framtiden för brott, hvilket medför nämnda påföljd; samt den som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan eller att i rikets tjänst vidare nyttjas, må ej vara ledamot eller suppleant i folkskolestyrelse.

§ 6.

Folkskolestyrelsen utser inom sig för hvarje kalenderår ordförande och vice ordförande. Styrelsen sammanträder på ordförandens kallelse så ofta han finner nödigt eller då minst halfva antalet af ledamöterna gör framställning därom.

I öfverläggning och beslut om ärende, som rör kristendomsundervisningen, må icke deltaga ledamot, som är af främmande trosbekännelse eller anmält sig till utträde ur svenska kyrkan.

Ärende må icke hos folkskolestyrelsen företagas till afgörande, därest icke mer än hälften af ledamöternas hela antal är tillstädes. Dock äger styrelsen att åt särskilda inom densamma för handläggning af nedan angifna ärenden utsedda nämnder, en hvar bestående af minst fyra personer, öfverlämna att enligt de närmare föreskrifter, som af styrelsen meddelas, med styrelsens rätt och befogenhet besluta om beviljande af tjänstledighet åt och förordnande af vikarier för lärare, om tillämpning på enskilda fall af bestämmelser, antagna af styrelsen, om åtgärder enligt gällande folkskolestadga mot vanartade skolbarn eller tredskande föräldrar och målsmän samt för öfrigt i mindre ärenden af ekonomisk natur; skolande dock för giltigheten af dylik nämnds beslut erfordras, att minst tre af dess ledamöter deltagit i beslutet och att samtliga tillstädesvarande ledamöter varit om detsamma ense.

Om folkskolestyrelsens rätt att åt nämnd uppdraga handläggningen af ärenden rörande uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn gäller hvad särskildt är stadgadt.

Af ofvanberörda nämnder vidtagna åtgärder skola vid folkskolestyrelsens nästföljande sammanträde för styrelsen anmälas.

§ 7.

Vid val till ordförande och vice ordförande samt, där så äskas, vid öfriga val sker omröstning med slutna sedlar, och lotten skiljer mellan dem, som erhållit lika antal röster.

I öfrigt verkställes omröstning öppet, och blir den mening gällande, hvarom de flesta förena sig. Äro rösterna för olika meningar lika delade, gäller den mening, som biträds af ordföranden.

§ 8.

Vid folkskolestyrelsens sammanträden föres protokoll, hvilket skall genast eller sist vid nästa sammanträde justeras; dock kan, särskildt för hvarje gång, uppdragas åt två eller flera af styrelsens ledamöter att, jämte ordföranden, verkställa justeringen.

§ 9.

Ordföranden för styrelsens protokoll eller är för deras ordentliga förande ansvarig. Han har att med de tjänstebiträden, hvilka ställas till styrelsens förfogande, ombesörja skriftväxlingen, mottaga alla till styrelsen ställda skrivelser och framställningar, tillse, att räkenskaperna öfver de medel, som styrelsen omhänderhar, ordentligt föras i enlighet med gifna föreskrifter samt vårda styrelsens handlingar och hålla register öfver dem.

§ 10.

Folkskolestyrelsen utser för hvarje kalenderår inom eller utom sig en kassaförvaltare.

§ 11.

Folkskolestyrelsen skall före den 1 mars till stadens drätselkammare aflämna redovisning för de medel, styrelsen under nästföregående år omhänderhaft, för att i stadens allmänna räkenskaper upptagas och tillika med dem granskas.

§ 12.

Angående besvär öfver folkskolestyrelsens beslut gäller hvad i lag eller författning finnes stadgadt om besvär öfver skolråds beslut; dock att besvärstiden skall räknas från den dag, underrättelse om beslutets meddelande anslagits hos styrelsen eller beslutet genom utdrag af protokollet delgifvits den klagande, den dagen likväl oräknad.

§ 13.

1. Där denna lag träder i tillämpning, skall, för så vidt ej på därom gjord framställning Konungen annorlunda förordnat, staden omedelbart öfvertaga de rättigheter, stadens församling eller församlingar hafva till egendom och medel, som anslagits till eller användas för folkskoleväsendet och uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn, samt ikläda sig skyldighet att fullgöra de förbindelser i fråga om dessa angelägenheter, för hvilka församlingen eller församlingarna häfta.

2. De före tidpunkten för denna lags tillämpning inom en stad i vederbörlig ordning fattade beslut rörande aflönings- och pensionsförhållanden skola äga samma giltighet, som om besluten fattats af stadsfullmäktige.

3. Angående dispositioner och testamentsanslag med afseende å de i § 1 mom. 1 omförmälda ändamål, hvilka före nyssnämnda tidpunkt blifvit eller därefter blifva ställda under förvaltning af skolråd eller skolstyrelse, gäller hvad särskildt är eller varder stadgadt.

§ 14.

För Stockholms stad gäller hvad särskildt är stadgadt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1909.

Konungens förordnande om att lagen skall äga tillämpning för särskild stad skall afse tiden från och med den 1 januari visst år efter det sådant förordnande meddelats.

Från och med denna tidpunkt skall, där ej enligt § 4 annorlunda förordnats, stadens folkskolestyrelse hafva den sammansättning, som i lagen

stadgats, i följd hvaraf val af ledamöter och suppleanter skola ske före nämnda tidpunkt. Af de ledamöter och suppleanter, hvilka då utses, skola halfva antalet af de utaf stadsfullmäktige valda och halfva antalet af de utaf kyrkostämman valda eller, om detta antal icke är jämnt, det antal, som är närmast under hälften, efter lottning utträda vid slutet af året näst efter det, då lagen börjat tillämpas.

Skolväsendets räkenskaper för året närmast före sistberörda år granskas enligt dittills gällande bestämmelser.

Folkskollärartjänst, som är förklarad ledig, då lagen träder i tillämpning, tillsättes i dittills stadgad ordning.

LAG

om ändrad lydelse af § 1 i kungl. förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att 1 § i kungl. förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 skall hafva följande ändrade lydelse:

Hvarje kyrkoförsamling — — — — — stadgar.

Har Kungl. Maj:t — — — — — stadgadt.

Angående vården af folkskolans och därmed sammanhängande angelägenheter i vissa städer är särskildt stadgadt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1909.

LAG

om ändrad lydelse af 2 och 28 §§ i lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902.

Härigenom förordnas, att 2 och 28 §§ i lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902 skola hafva följande ändrade lydelse:

2 §.

I hvarje skoldistrikt skall finnas en barnavårdsnämnd, hvilken det åligger att i enlighet med denna lags bestämmelser taga vård om sådana i 1 § omförmälda barn, som vistas inom distriktet. Denna nämnd utgöres i stad, där folkskoleväsendet handhafves af stadsfullmäktige, af folkskolestyrelse och eljest, där ej särskild barnavårdsnämnd tillsättes enligt 27 §, af skolrådet.

Folkskolestyrelse äger uppdraga handläggningen af i denna lag afsedda ärenden åt en särskild nämnd, bestående, förutom af den själfskrifna eller den af domkapitel eller i Stockholm af stadens konsistorium utsedda ledamoten, af minst fyra utaf styrelsens öfriga ledamöter; skolande dock alla framställningar till stadsfullmäktige göras af styrelsen i dess helhet.

28 §.

Då särskild styrelse på grund af 2 § utgör barnavårdsnämnd, skola, i afseende å afgifvande af utgifts- och inkomstförslag för utfölvande af styrelsens verksamhet i nämnda egenskap, beviljande af medel härtill, dessa medels handhafvande, granskning af styrelsens förvaltning och räkenskaper äfvensom ansvarsfrihet för styrelsen i samma egenskap, i motsvarande tillämpning gälla de särskilda föreskrifter, som meddelats rörande sådan styrelses handhafvande af folkskoleväsendet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1909.

Såsom framgår af det vid propositionen n:o 181 fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för den 3 april 1908 har densamma föranledts af åtskilliga från kyrkostämmorna i vissa städer till Kungl. Maj:ts inkomna framställningar angående folkskoleväsendets öfverflyttande i hufvudsak från kyrkostämman till stadsfullmäktige samt är i väsentliga delar grundadt på det förslag till bestämmelser i dylik riktning, hvilket inom ecklesiastikdepartementet utarbetats af för ändamålet tillkallade sakkunniga. Beträffande motiveringen till detta de sakkunniges förslag äfvensom till de uti ifrågavarande proposition innefattade lagförslag får utskottet hänvisa till de sakkunniges i ämnet afgifna utlåtande samt till det propositionen bilagda utdrag af statsrådsprotokollet.

I sammanhang med propositionen n:o 181 har utskottet till behandling förehått två i anledning af densamma afgifna och till utskottet hänvisade motioner, nämligen motionen n:o 69 inom Första Kammaren af herrar *Sam. Clason, Lars Berg, E. L. Petersson, K. J. Ekman* och *P. Sörensson*, uti hvilken motions syfte herrar *grefve Gust. Lewenhaupt, friherre Carl Klingspor, Chr. Mentzer, Carl H. Björck, P. Em. Lithander, Herman Rogberg, Alfred Sandwall* och *C. A. Sjöcrona* instämt, samt motionen n:o 315 inom Andra Kammaren af herr *Värner Rydén*. Efter det utskottet redan fattat beslut i frågan har dessutom till utskottet öfverlämnats en i anledning af samma proposition inom Andra Kammaren af herrar *J. Byström, Adolf Jansson, C. J. Hammarström* och *Smeds Lars Olsson* väckt motion, n:o 331. Nämda motioner finnas här nedan återgifna.

Herr Clasons m. fl. motion är af följande lydelse:

»Den i Kungl. Maj:ts proposition n:o 181 berörda frågan om förändrade Herr Clasons m. fl. motion. former för handläggningen af folkskoleväsendet i vissa städer har såsom i propositionen erinras (sid. 13) år 1895 varit underkastad utredning af särskilda kommitterade. Sedan dessa kommitterade framhållit de skäl, som, enligt deras uppfattning, talade för att i större städer folkskoleärendena icke vidare borde handläggas å kyrkostämman, fortsatte de:

»Lämpligast synes vara, att åt en särskild representation öfverlämna den högsta lokala myndigheten öfver folkskolans angelägenheter. Fördelen häraf är, att skolväsendet kommer att omhändertagas af de för detta ändamål lämpligaste och dugligaste af samhällets medlemmar. Då representanterna i allmänhet väljas för längre tid, hinna de att sätta sig in i de frågor, som röra skolan. Härigenom kommer ledningen af skolans angelägenheter att besitta större sakkunskap, och faran för inkonsekvens och rubbningar i planen för undervisningen förminskas i väsentlig grad. Ett mindre antal, som ensamt har afgörandet af viktiga frågor i sin hand, känner mera sitt

ansvar, och faller ej sina beslut utan moget öfvervägande af alla skäl, som tala för eller emot. Då beträffande en representation alltid kan föreskrivas, att ett visst antal af dess ledamöter skall vara tillstädes, för att beslut skall kunna fattas, och då viten kunna stadgas för förfallolös utevaro, kan icke en minoritet inom representationen, som för tillfället bildar majoritet af de närvarande, fatta för skolan fördärflika beslut.

Nu skulle kunna ifrågasättas, huruvida icke — för att ej någon ny institution skulle behöfva inrättas — kyrkostämmans hittillsvarande befogenhet skulle kunna, såsom redan i Göteborg är fallet, öfverflyttas å stadsfullmäktige. Dessa väljas emellertid icke med särskild hänsyn till undervisningsfrågor, och då de äro i främsta rummet upptagna af en stor mängd borgerliga ärenden, som höra till deras handläggning, skulle skolans angelägenheter lätt kunna blifva tillbakasatta. Att till stadsfullmäktige öfverlåta skolbudgeten och åt en särskild skolstyrelse uppdraga de egentliga skolfrågorna är icke heller lämpligt dels af den anledning, som redan nämnts, dels emedan de ekonomiska och pedagogiska frågorna icke böra skiljas från hvarandra, enär de ofta äro af hvarandra beroende och därför helst böra behandlas i ett sammanhang och sålunda handläggas af samma myndighet.

Att i de städer, där den nya stadgan skulle blifva tillämplig, öfverflytta vården om skolväsendet från den kyrkliga kommunen eller kyrkostämman till den borgerliga eller stadsfullmäktige, hvilka väljas af kommunens å allmän rådstuga röstberättigade medlemmar, skulle för öfrigt vara i bestämd motsats till den princip, som hittills varit gällande i vårt land. Något sakligt skäl att frångå denna princip för de städer, som skulle utgöra den nya stadgans tillämplighetsområde, föreligger så mycket mindre, som folkskoleväsendet i vårt land just under den kyrkliga kommunens omvårdnad om dess angelägenheter nått den utveckling och höga ståndpunkt, som detsamma hos oss intager. Det torde för öfrigt af den anledning att valrätt och valbarhet till stadsfullmäktige tillkommer jämväl främmande religionsbekännare och dem, som anmält sig till utträde ur svenska statskyrkan, hvilka icke äga rösträtt å kyrkostämma, vara olämpligt, och detta icke endast med hänsyn till kristendomsundervisningen, att på stadsfullmäktige öfverlåta befogenheten att handhafva folkskolans angelägenheter.»

På denna grund föreslogo kommitterade, att för behandling af frågor rörande folkundervisningen skulle inrättas en ny myndighet, skolfullmäktige, hvilken, likasom stadsfullmäktige nu utöfva allmänna rådstugans beslutanderätt i rent borgerliga angelägenheter, skulle i afseende å folkskolans angelägenheter i hufvudsak komma att utöfva den beslutanderätt, som för närvarande tillkomme kyrkostämman. Vid sidan af detta kommitterades förslag hafva ock sedermera andra förslag framträdt, åsyftande att för be-

handling af såväl kyrkans som folkskolans angelägenheter, vare sig alla eller vissa, anordna en särskild representation, kyrkofullmäktige eller församlingsfullmäktige, som skulle äga att i diverse öfverlämnade mål utöfva kyrkostämmans allmänna befogenhet.

Med dessa på principiella grunder fattade förslag bryter emellertid som bekant den kungl. propositionen genom att i stället föreslå folkskoleärendenas öfverflyttning till stadsfullmäktige. Och såsom skäl för att ej upptaga det senare och äfven mest aktuella af dem anföres i propositionen (sid. 29) att »dels har ännu icke i synnerligen hög grad framträdtt något behof af en annan myndighet för behandling af de rent kyrkliga ärendena än kyrkostämman, dels saknas ock hvarje utredning angående en dylik institution och vederbörande myndigheters ställning till densamma», hvarjämte framhålles, att det torde komma att dröja lång tid, innan en sådan institution, därest den befunnes lämplig, kunde organiseras.

Då sålunda endast stadsfullmäktigeinstitutionen återstode för att från kyrkostämman öfvertaga folkskoleärendena, så underkastas därefter i propositionen de principiella skäl en närmare granskning, på hvilka 1895 års kommitterade ställde sig afvisande mot tanken på stadsfullmäktigeinstitutionens användning i detta stycke. Statsrådet finner därvid ej något hållbart stöd föreliggande för den fruktan som uttalats därom, att då stadsfullmäktige i främsta rummet äro upptagna af en mängd borgerliga ärenden, skolans angelägenheter lätt skulle blifva tillbakasatta, och anser tillika, att om skolfrågorna komme att ingå i området för stadsfullmäktiges beslutanderätt, dessa frågor äfven skulle få sitt tillbörliga inflytande vid valen. Mot betonandet af det olämpliga i att från hvarandra skilja de nära sammanhörande ekonomiska och pedagogiska frågorna genom att öfverlåta de förra åt stadsfullmäktige och de senare åt en särskild skolstyrelse, invänder statsrådet vidare, att denna anmärkning minst lika mycket gällde nuvarande anordning med afgörandets fördelning mellan kyrkostämman och skolrådet. Och mot de anmärkningar, som stödt sig på att folkskoleväsendets öfverflyttande till stadsfullmäktiges maktområde innebure en brytning med hittills i vårt land gällande principer, genmälde, att därigenom dock svårligen åstadkommes någon betydande ändring af principell innebörd, enär dels stadsfullmäktige i det närmaste valdes af samma valmanskår, som bildade kyrkostämman, dels skolstyrelsen framdeles skulle till en del väljas af kyrkostämman, och dels slutligen de rent kyrkliga myndigheterna genom vissa förslagets detaljbestämmelser komme att till folkskoleväsendet under dess nya organisation intaga i det närmaste samma ställning som förut, samt att frågan såsom af praktisk innebörd också borde hufvud-

sakligen från praktisk synpunkt bedömas. Slutligen finner statsrådet icke heller något afgörande skäl mot förslaget ligga i erinringen, att främmande religionsbekännare eller de som anmält sig till utträde ur kyrkan ägde valrätt och valbarhet till stadsfullmäktige, enär folkskolan ju äfven vore en skola för deras barn, som icke tillhörde svenska statskyrkan och intet skäl finnes hvarför icke dessa utomstående skulle få hafva ett ord med i frågor rörande denna undervisning.

För vår del kunna vi icke finna dessa i den kungliga propositionen anförda skäl tillräckligt starka att häfva de betänkligheter, som synas oss vidlåda det föreliggande förslaget.

Först må erinras, att hvad som anförts för att motväga de framställda anmärkningarna om stadsfullmäktigeinstitutionens olämplighet ur principiell eller praktisk synpunkt att öfvertaga folkskoleärendena, på sin höjd kan göra antagligt, att stadsfullmäktige skulle utan större olägenheter kunna öfvertaga dessa funktioner, men ingalunda att en sådan öfverflyttning därför med nödvändighet borde ske. Formuleringen af de i detta hänseende i den kungl. propositionen anförda grunderna är dessutom på vissa punkter ganska sväfvande och synes gifva vid handen, att om än propositionen icke velat tillmäta motskäl en någon betydelse, den dock ej velat bestrida, att de kunna hafva åtskillig räckvidd, och att full visshet i detta hänseende icke föreligger. Öfverflyttningen skulle alltså ur denna synpunkt blifva ett experiment, hvars praktiska och principiella olägenheter icke med säkerhet låta sig öfverskådas.

De skäl, som då anföras för att ett sådant experiment i allt fall skulle göras, äro hufvudsakligen två. Det ena afser stadskommunernas budgetbehandling. Det framhålles, att denna skulle vinna i enkelhet och enhetlighet genom att äfven budgeten rörande folkskolan och åtskilliga dithörande ärenden öfverflyttades till stadsfullmäktige. Tydligt är dock, att detta skäl är af ganska relativ betydelse, ty så länge kyrkostämman i allt fall kvarstår såsom en myndighet med beslutanderätt i ekonomiska frågor — och att beröfva henne sådan kan ju icke ifrågakomma — vinnas icke den önskade enhetligheten. Det andra skälet för stadsfullmäktigeinstitutionens anlåtande är åter det ofvan anförda, att ännu icke någon utredning föreläge angående en kyrko- eller församlingsfullmäktigeinstitution och vederbörande myndigheters ställning till densamma, och att den därför icke på lång tid torde kunna hinna organiseras. För vår del kunna vi emellertid icke godkänna bärkraften af ett sådant skäl, utan hålla i stället före, att hvad som under sådana förhållanden framför allt varit behöfligt, just hade varit denna utredning. Med de förarbeten, som finnas i såväl 1895 års kommittéförslag om skolfullmäktige som annorstädes skulle

säkerligen en dylik utredning ganska lätt låtit sig åstadkomma. I hvarje fall synes oss, att en sådan utredning borde föregå ett förslag af sådan räckvidd som den kungl. propositionens.

Skälen härtill synas oss vara så mycket starkare, som under ärendets förberedande behandling förliden höst de principiella och praktiska skäl mot förslaget, som redan 1895 års kommitté anförde, på åtskilliga håll framburits med ny och ökad styrka. Man vinner kännedom härom genom att taga närmare del af handlingarna från den remiss till domkapitel och länsstyrelser samt genom den till städernas kyrkostämmor och stadsfullmäktige, som under sista delen af förlidet år ägde rum af det förslag i ämnet, hvilket, dagtecknad den 30 oktober 1907, i väsentliga delar legat till grund för den kungl. propositionen. Ty ehuru sakens handläggning var synnerligen brådskande, så att på mer än ett håll vederbörande af denna anledning icke funno sig kunna ingå på någon närmare granskning af förslaget, och tiden, början af december, icke heller i öfrigt medgaf ett närmare inträngande i en omfattande fråga, så framträdde på skilda håll i riket ganska starka betänkligheter mot förslaget. Antalet af de kyrkostämmor i städerna, som vare sig underläto att afgifva något yttrande eller förklarade förslaget, om ock måhända tillämpligt annorstädes, dock icke lämpadt för det samhälle, de representerade, eller bestämdt afstyrkte det, uppgår sålunda till öfver ett 30-tal. Flertalet domkapitel afstyrkte det likaledes. Och läggas härtill de myndigheter, som mot enskilda delar af detsamma framställt betänkligheter, hvilka i den kungl. propositionen ej hafva vunnit beaktande, ökas ytterligare antalet af dem, som förslaget ej tillfredsställer.

Då vi för vår del anse hvarje antagande af förslaget böra föregås af en fullständigare utredning i ämnet än som hittills kommit det till del, är det icke vår afsikt att här närmare ingå på några mot detsamma framställda och enligt vår uppfattning i vissa fall mycket välbetänkta detalj-anmärkningar. En af dem torde dock måhända böra något beröras, då den äfven är af ganska betydande principiell innebörd. Förslagets paragraf 1 föreskrifver, att den ifrågasatta öfverflyttningen skulle ske »i stad, där stadsfullmäktige finnas och Konungen på framställning af stadsfullmäktige eller kyrkostämma därom förordnat». I motiveringen framhålles, att denna bestämmelse borde så tolkas, att en framställning från endera af dessa myndigheter borde vara tillräcklig för att få frågan upptagen till pröfning men att naturligtvis den andra äfven skulle blifva »hörd i ärendet». Såsom någonstädes under remissen anmärkts, borde emellertid föreskrift förefinnas, att en öfverflyttning endast då finge äga rum, om den kyrkliga kommunen äfven tillstyrkt densamma, enär bestämmelsen eljest skulle innebära, att en

kyrklig kommun skulle kunna mot sin vilja beröfvas en del af sin i lag stadgade kommunala självbestämningsrätt.

Den största betydelse måste ock tillmätas de betänkligheter, som framstälts mot förslaget i dess helhet. Såsom exempel på det uttryck dessa betänkligheter tagit sig under remissen bifoga vi såsom bilagor till motionen utdrag af yttranden af eller uti domkapitlen i Skara, Växjö och Västerås samt från kyrkostämmorna i Lidköping och Lund, anmärkande endast, att liknande uttalanden äfven annorstädes med stor bestämdhet afgifvits, ehuru tiden icke tillåtit oss att här bilägga äfven dessa. Några af de viktigaste skälen mot förslaget må emellertid här sammanfattas.

Det har sålunda erinrats, att förslaget skulle innebära ett principiellt afsteg från de principer för vår kommunalförvaltning, som till dess fromma infördes år 1862, och som kännetecknas af en uppdelning af kommunens angelägenheter i de borgerliga, som hänföras till kommunalstämma eller stadsfullmäktige, och de kulturella, som lagts under kyrkostämma. Sådana principer böra dock icke rubbas utan allsidig pröfning såväl af deras giltighet och ännu bestående bärkraft, som af den ifrågasatta förändringens konsekvenser, hvilka för närvarande ej kunna öfverskådas. Så mycket mindre förefinnes skäl till en sådan rubbning, som förhållandena icke kunna sägas på något sätt hafva motiverat en dylik åtgärd. Det kan icke förnekas, att folkskoleväsendet under hägn af det år 1862 införda systemet erhållit en rik och kraftig utveckling, något, som till fullo bevisade, att kyrkostämmorna icke, såsom man stundom velat låta påskina, varit odugliga vårdare af detsamma. I regel hade nog därstädes en större eller mindre stamtrupp af för ärendena särskildt intresserade plägat vara de ledande. Och att på dessa stämmor möjlighet stått öppen för medlemmarna af kommunerna att själfva deltaga i den kommunala själfstyrelsen och uttala sina önskemål, vore intet fel utan hade fastmer mången gång visat sig vara till gagn. Misstag hade visserligen kunnat begås, men det kunde ej heller påstås, att stadsfullmäktige befunnits vara någon ofelbar institution, utan tvärtom hade, som bekant, flerstädes äfven från deras sida missgrepp förekommit, som i vida högre grad kunde betunga kommunerna. Valen till stadsfullmäktige bestämdes också i regel af helt andra intressen, än sådana som närmast afsåge kommunernas kulturella lif, och det vore så mycket mindre att vänta någon förändring härutinnan, som det snarare vore att antaga att politiska hänsyn framdeles mer än tillförene komme att inverka på stadsfullmäktigevalen.

Med hänsyn härtill vore den föreslagna öfverflyttningen äfven därutinnan så mycket olämpligare, som just de senare årens erfarenhet visat, att på de områden, som rörde kommunernas kulturella utveckling i olika rikt-

ningar, nya frågor alltjämt växte fram, såsom t. ex. frågorna om församlingsbiblioteket, om vanartade och i sedligt afseende försummade barns uppfostran o. s. v. Nya sådana spörsmål kunde äfven framdeles väntas uppkomma. Under sådana förhållanden måste med bestämdhet påstås, att de till det ifrågavarande området hörande ärendena redan nu vore af den betydelse, att de mer än väl motiverade en för deras vård särskildt fungerande institution, såsom vare sig kyrkostämman eller någon af densamma utsedd församlingsfullmäktigeinstitution.

Det har vidare betonats, att förslaget också betecknade en principiell brytning med den grundsats, som hittills i vårt land varit bestämmande i fråga om ungdomens skoluppfostran, i det att densamma ansetts böra ske i närmaste anslutning till de af kyrkan representerade religiösa och sedliga intressena. Skulle nu till en början på vissa håll värden om folkskoleväsendet tagas ifrån den kyrkliga kommunen för att i stället läggas på den borgerliga, vore detta naturligtvis endast ett första steg till folkskolans väsentliga skiljande från kyrkan icke endast i städerna, utan äfven på landsbygden. Vore det meningen att i vårt land skola finnas skolor, i hvilka undervisning i kristendom skulle hafva den främsta platsen, eller önskade man öfverhufvud taget, att folkskolan icke alltmer skulle undandragas ett kristligt inflytande, måste man dock erkänna, att kyrkan själf och de kyrkliga myndigheterna borde hafva kvar det närmaste inflytandet öfver skolan, och att dess ledning icke borde öfverlämnas åt en styrelse, till hvilken både mosaiska och andra främmande trosbekännare skulle äga såväl valrätt som valbarhet, ja, där de till och med skulle kunna intaga ordförandeplatsen. Det hade i afseende härpå visserligen anförts, att hittills ungefär samma valmanskår, som bildade kyrkostämman, också torde välja stadsfullmäktige. Alldeles sammanfallande vore de dock ingalunda, och om i följd därpå härvid redan nu måste tagas hänsyn till deras principiella olikhet, så vore detta så mycket nödvändigare, som det vid all lagstiftning äfven gällde framtiden och utvecklingen därunder mycket väl kunde tänkas gå i en sådan riktning, att denna principiella olikhet mellan de båda kårerna väsentligen ökades. Hvilken åsikt man för öfrigt än hade beträffande en så djupgående principfråga som den om folkskolans skilsmässa från kyrkan, så borde ingen åtgärd i den riktningen vidtagas utan ett föregående öppet och klart framläggande för församlingarna och för hela folket, hvad det här i själfva verket innerst gäller. Det ökade inflytande åter, man kunde finna lämpligt att gifva åt dissenters med hänsyn till folkskolan, kunde mycket väl anpassas till nuvarande organisation.

Hvad som i detta hänseende vore att beakta med afseende på de unges uppfostran i allmänhet, gällde naturligtvis jämväl då det särskildt

blefve fråga om vanartade och i sedligt afseende förkomna barns fostran eller om anskaffande och vård af församlingsbibliotek och dylikt. Det torde icke kunna bestridas, att dessa angelägenheter hade närmare förvandtskap med den folkets religiösa och sedliga fostran, för hvilken kyrkan verkar, än med de borgerliga ärenden, som handläggas af stadsfullmäktige, och detta deras samband med den kyrkliga kommunen borde därför icke rubbas.

I detta sammanhang har ock betonats, att förslaget i stället för till den enhetlighet i afseende å kommunala frågor handläggning, som det sade sig åsyfta, snarare skulle leda till en på området för ungdomens fostran hvarken önskelig eller nyttig dualism. Det ligger nämligen i sakens natur att om man icke rent af vill förbjuda den kyrkliga församlingen att utöfva sin verksamhet i enlighet med sitt ändamål, så kan man icke förbjuda henne att vidtaga de åtgärder hon anser nödiga för att främja sina medlemmars och sin ungdoms religiösa och sedliga fostran, de må nu gå ut på förbättrande af de sedliga förhållandena inom henne eller på motverkande af sådant, som leder till motsatsen. Gällande kyrkostämmoförordning lägger ock uttryckligen frågor t. ex. om sedernas vård och om vårdslösad barna- uppfostran under kyrkorådet och i följd därpå under kyrkostämman. Skulle man nu genom den ifrågavarande lagstiftningen lägga en del af hithörande ärenden under den borgerliga kommunen, skulle man i allt fall ej kunna hindra att den kyrkliga kommunen behölle andra sådana under sin vård, och man hade sålunda på området skapat en förut obefintlig splittring, hvilken tvifvelsutan blefve skadlig.

Så länge den rent kyrkliga budgeten fortfarande skulle behandlas på kyrkostämmorna — och däruti hade ingen ändring föreslagits — vunnos för öfrigt ej den omtalade enhetligheten.

Mot förslaget har i samband härmed jämväl med styrka framhållits, att, om den princip, från hvilken det utginge, eller kyrkostämmans bristande kompetens för sina åligganden, vore riktig, så skulle ju konsekvensen blifva, icke att blott vissa ärenden toges ifrån henne, utan att den helt enkelt alldeles afskaffades. För en sådan omdaning af hela vår kyrkligt kommunala förvaltning hade emellertid inga giltiga skäl framkommit. Fasthellre talade då alla skäl för att de olägenheter med hänsyn till kyrkostämman, öfver hvilka man klagat, på det sätt afhjälptes, att åt den kyrkliga församlingen medgäfves samma rätt, som tillkommer den borgerliga kommunen, att, där så ansåges behöfligt, åt särskilda fullmäktige i större eller mindre utsträckning öfverlåta att handlägga de till dess behandling hörande ärenden, vare sig de rörde skolväsendet eller andra kyrkostämмо-angelägenheter.

Det har mot förslaget också anmärkts, att detsamma jämväl från synpunkten af en sund kommunal själfstyrelse vore otidsenligt.

Det är en känd erfarenhet, att den kommunalförvaltning som representeras af stadsfullmäktige, för närvarande på många håll finner sitt arbete i hög grad besväradt af svårigheter att inom sig finna tillräckligt med personliga krafter för de olika göromålen. Under sådana förhållanden måste det vara synnerligen olämpligt att belasta stadsfullmäktiges arbeten med ytterligare en mycket omfattande grupp af ärenden. Ur en sund arbetsfördelnings synpunkt är det just då mer än någonsin behöfligt att behålla den redan 1862 verkställda uppdelningen af de kommunala ärendena. Det öfverensstämmer också fullkomligt med en sund kommunalpolitik att söka genom en sådan ämbetsfördelning draga in så många som möjligt till aktiv medverkan i den kommunala själfstyrelsen, och allra minst i våra dagar med deras betydande utvidgning af den kommunala och politiska rösträtten borde man afhända sig de möjligheter i detta hänseende, som erbjödes genom en särskild förvaltning af de kulturella och kyrkliga frågorna, hvilka ju låge mången af församlingens medlemmar ganska nära.

De skäl, som sålunda anförts mot förslaget, synas oss äga den vikt och betydelse, att detsamma icke bör antagas. Men väl utgör hvad som i saken passerat en ytterligare grund att söka få till stånd den från olika håll önskade utredningen om icke vid kyrkostämmans sida kunde ställas en församlingsfullmäktigeinstitution.

Den ståndpunkt vi i detta hänseende intaga öfverensstämmer till fullo med den uppfattning, som denna kammare förut häfdat i denna fråga, då densamma år 1896 senast var föremål för Riksdagens handläggning. Frågan bragtes då, såsom i den kungl. propositionen framhålles, inför Riksdagen genom två motioner, åsyftande skrivelser till Kungl. Maj:t den ena i syfte att inom rikets större städer kyrkostämmas beslutanderätt i ekonomiska ärenden skulle, om sådant af henne beslötes, kunna öfverlätas åt en särskild institution, kyrkofullmäktige, den andra i syfte att inom sådana städer kyrkostämmas beslutande i ärenden rörande folkskolebudgeten skulle kunna öfverlätas åt stadsfullmäktige. Ur den förra motionens motivering för-tjänar här att framhållas en erinran som däri gjordes om ett uttalande, som vid 1881 års riksdag fälldes i denna kammare af lagutskottets dåvarande ordförande herr Lagerstråle, i anledning af ett kungl. förslag angående författning om kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg. Den nämnde talaren hade nämligen dels uttalat den åsikten, att »lämpligaste utvägen att ordna dessa förhållanden på en gång varit att föreslå ett så beskaffadt tillägg till gällande kyrkostämmoförordning, hvarigenom i allmänhet medgäfvos, att städer af den omfattning, att flera territoriella församlingar där förefunnes och hvarest dessa vore benägna att öfverlåta åt en särskild institution att handlägga deras ekonomiska angelägenheter, åt

kyrkofullmäktige öfverlämna en så beskaffad beslutanderätt», dels därjämte yttrat att han ville »begagna tillfället hemställa, det regeringen utan att någon ytterligare fråga därom väcktes, dock med insikt därom att den snart skall komma under behandling, måtte bereda ett tillägg till kyrkostämmoförordningen, som möjliggör för kommande tider att inom denna förordning inrymma sådana författningar som den, hvarom nu är fråga». 1896 års motionär erinrade med anledning af detta uttalande 1881 hurusom den man, som yttrat detta, som bekant kunde »betecknas såsom varande i främsta rummet ordnaren af de former, i hvilka vårt kommunala lif numera rörde sig, och hans ord vunne därigenom en desto större betydelse».

Lagutskottet vid 1896 års riksdag ställde sig sympatiskt till tanken, att åt särskilda fullmäktige skulle kunna öfverlätas viss del af kyrkostämmas beslutanderätt, om i analogi med hvad om tillsättande af kommunalfullmäktige är fallet, kyrkostämman med mer än hälften af hela röstetalet efter röstvärdet sådant beslöte. Ktskottet ansåg sig emellertid icke böra ingå i närmare bedömande af, huruvida och i hvad omfång de till kyrkostämmas handläggning hörande frågor kunna böra öfverlämnas till kyrkofullmäktige eller om särskildt frågor, som rörde folkskolan, lämpligen borde öfverlämnas till stadsfullmäktige eller till särskilda skolfullmäktige, och hemställde därför, att Riksdagen skulle med anledning af motionerna hos Kungl. Maj:t anhålla att, »i sammanhang med den pröfning Kungl. Maj:t lärar underkasta den hos Kungl. Maj:t nu hvilande frågan om ordnandet af folkundervisningen i vissa städer, Kungl. Maj:t ville taga i ompröfning, huruvida skäl förefinnes att inom större städer öfverlåta äfven vissa andra af de till kyrkostämmas behandling nu hörande ärenden åt särskilda fullmäktige samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill denna utredning kan gifva anledning».

I denna kamnare framkallade emellertid utskottets skrifvelseförslag vid ärendets behandling den 26 mars så till vida betänkligheter, som det befarades, att däri möjligen skulle kunna ligga ett förord äfven åt tanken, att kyrkostämmas beslutanderätt öfver folkskolebudgeten skulle kunna öfverlätas åt stadsfullmäktige. Mot denna tanke gjordes ock under debatten starka principiella erinringar. För att afvärja, att skrifvelseförslaget skulle kunna tydas såsom ett förordande af ett sådant principiellt afsteg från hittills gällande förhållanden i afseende på vår kommunalförfattning och våra folkskoleärendens förbindelse med den svenska kyrkan, föreslogs ock, att i utskottets motivering skulle insättas ett uttalande af innehåll, att Riksdagen ansåge det väckta förslaget »att åt stadsfullmäktige må kunna öfverlätas beslutanderätt i alla sådana ärenden, som röra folkskolebudgeten, vara af alltför genomgripande natur och kunna leda till alltför stora rubbningar i nuvarande

förhållanden för att böra af Riksdagen bifallas», och att i klämmens inledning skulle insättas, att Riksdagen »med afslag å den därom väckta motionen, men i anledning af den om kyrkofullmäktige skulle» etc. Detta ändringsförslag blef också utan votering kammarens beslut. Då emellertid Andra Kammaren afslog det hela, kom någon skrifvelse icke till stånd.

De principiella skäl, som 1896 talade för det beslut, denna kammare fattade, hafva sedan dess icke minskats i giltighet. Den utredning kammaren då begärde har däremot icke ännu kommit till stånd, men väl en utredning och ett förslag i det syfte, som kammaren för sin del då ej ansåge sig böra biträda. Under sådana förhållanden synes det från alla sidor böra vara önskligt, att för frågans allsidiga bedömande äfven den del af densamma närmare undersökes, som ännu är i saknad af sådan utredning. Denna utredning synes emellertid icke böra begränsas till städerna, då i större befolkningscentra äfven på landsbygden likartade förhållanden kunna tänkas föreligga.

På grund häraf få vi alltså hemställa, att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts proposition n:o 181 icke kan af Riksdagen bifallas, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående sådan ändring i kyrkostämmoförordningen af den 21 mars 1862, att kyrkostämmas beslutanderätt må, om sådant af henne beslutas, kunna öfverlätas åt särskilda fullmäktige samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill denna utredning kan föranleda.»

Beträffande de i motionen omförmälda bilagor får utskottet hänvisa till motionen.

Herr Rydén har i sin motion, n:o 315, anført följande:

»Kungl. Maj:ts proposition n:o 181 med förslag till lag angående folk-
skoleväsendet i vissa städer utgör svar på framställningar från några stads-
sambhällen om öfverflyttning af beslutanderätten angående folkskolans
angelägenheter från kyrkostämman till stadsfullmäktige. Till sitt ursprung
äro dessa ansökningar från vissa städer ett utslag af en kommunal reaktion,
som icke kunnat finna sig i att de små röstägarne i städerna med det
stigande intresset för medborgerliga angelägenheter börjat deltaga i för-
händlingarna å kyrkostämmorna. Den mängd invändningar mot kyrko-
stämmornas lämplighet som budgetbestämmande korporationer, hvilka
plötsligt framkommo, så snart några nya anleten bröto af mot den gamla
kända kyrkostämmoidyllen, där kyrkoherden, ett par af hans vänner och
vaktmästaren utgjorde stämmomenigheten, äro i mycket uppkonstruerade.
Det innersta motivet för de stora röstägarne att ej sällan gentemot en

Herr Rydén's
motion.

stor majoritet af röstande genomtrunfa dessa framställningar har varit att *beröfva de små röstägarna yttranderätten* i folkskoleangelägenheter. Så har saken uppfattats å ömse sidor. Och detta har varit anledningen till den strid, som förts i flera af våra stadssamhällen om denna fråga. Striden har varit hopplös för de små röstägarna. Deras röster ha drunknat i den hundrageradiga skalans syndaflod.

Närmast till hands och öfverensstämmande med en vidt utbredd mening bland folkskolebarnens föräldrar i de städer, från hvilka framställningarna kommit, vore sålunda att yrka afslag på hela denna proposition. Då det emellertid torde vara lönlöst att så göra, då frågan kommit till den punkt, där den nu befinner sig, torde folkskolevännernas krafter böra inriktas på att åstadkomma det mesta möjliga af den förhandenvarande situationen. Att framställa förslag om förbättringar af den föreliggande propositionen, där så befines nödigt, måste nu vara uppgiften.

I främsta rummet fäster man sig då vid den föreslagna folkskolestyrelsens organisation.

Kungl. Maj:ts förslag angående folkskolestyrelsens sammansättning upptager egentligen tre valkorporationer: i kraft af sitt ämbete eller i städer med flera kyrkoherdar på grund af domkapitlets förordnande är en prästman *själfskrifven* ledamot, *stadsfullmäktige* utse hälften af det jämna antal ledamöter, som skolstyrelsen upptager utöfver den själfskrifna ledamoten, och *kyrkostämman* utser den andra hälften.

Granskar man nu denna sammansättning af en styrelse, som i allt väsentligt kommer att bli jämförlig med en af stadsfullmäktiges öfriga nämnder eller styrelser, träda genast vissa oförligheter i dagen. Folkskolestyrelsen skall enligt stadsfullmäktiges beslut förvalta folkskolebudgeten och är inför stadsfullmäktige ansvarig för denna sin förvaltning. Det synes då vara en organisatorisk orimlighet, att *majoriteten af folkskolestyrelsen tillsättes af andra korporationer än stadsfullmäktige*. Skolstyrelsen skall utgöras af lägst 9, högst 21 ledamöter. I förra fallet utses 4 af stadsfullmäktige och 5 af andra korporationer, i senare fallet 10 respektive 11. Tydligt är, att en sådan anordning skall kunna bli rent af omöjlig, om skarpare konflikter skulle uppstå mellan den borgerliga kommunen och den kyrkliga. Om förvaltningen af skolans angelägenheter skulle ske i uppenbarlig strid mot stadsfullmäktiges önskningsar och beslut, komme den anslagsgifvande myndigheten dock att sakna organ att göra sig af med denna styrelsens majoritet.

För en sådan organisatorisk oförlighet kan visserligen öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor åberopas som exempel. Men denna

styrelses sammansättning är i sig själf oformlig, äfven om man under en öfvergångstid på grund af historiska förutsättningar måst tolerera, att stadsfullmäktige icke äga tillsätta majoriteten af öfverstyrelsen. Till exempel för landet i öfrigt, som icke drages med motsvarande kvarlefvor af gamla föråldrade organisationsformer, bör organisationen i Stockholm sannerligen icke i denna del tjäna.

Det naturligaste är ju utan all gensägelse, att stadsfullmäktige tillsätta hela folkskolestyrelsen, och jag skulle ha framställt förslag härom, därest icke stadsfullmäktige i våra städer i stort sedt vore i så hög grad ensidiga representationer för sådana samhällsklasser, hvilkas barn icke erhålla sin undervisning i folkskolan. I likhet med de af ecklesiastikministern tillkallade sakkunniga finner jag det oundgängligen nödvändigt, att man ordnar det så, »att målsmännen för barn i folkskolan — — — få en direkt hand med i fråga om skolstyrelsens sammansättning samt på så sätt känna sig mera intresserade af och för folkskolans angelägenheter». Utan den starkt framåtdrifvande faktor, som föräldraintresset innebär, hämmas hvarje skola i sin utveckling. Folkskolan kan icke i våra städer undvara detta intresse, och man måste därför på något sätt trygga dess behöriga inflytande på folkskolans ledning. Det är väl ock i någon mån detta, som varit bestämmande för Kungl. Maj:ts förslag att förlägga valet af folkskolestyrelsens ena hälft till kyrkostämman.

I den mån denna anordning åsyftat att bereda föräldraintresset inflytande i folkskolestyrelsen, är det emellertid enligt min uppfattning *fullkomligt förfeladt*, så länge man nämligen bibehåller nu gällande röstgrund. Vare sig man valt utvägen att låta stadsfullmäktige ensamma eller kyrkostämman ensam utse hela folkskolestyrelsen synas mig utsikterna, att föräldraintresset skulle i någon mån ha blifvit tillgodosedt, ljusare. I längden skulle väl ingendera af dessa institutioner kunnat motsätta sig ett så berättigadt kraf, om den ensam burit ansvaret för folkskolestyrelsens sammansättning. Men nu öppnar Kungl. Maj:ts förslag en utväg till hvad man kallat en »ansvarsdivision» för de stora röstägarnes ovillighet att göra en eftergift åt föräldrarnas kraf. Stadsfullmäktige kunna skjuta öfver ansvaret på kyrkostämman och kyrkostämman på stadsfullmäktige. Och resultatet blir i hvarje fall ogynnsammare än om en enda valkorporation burit hela ansvaret. Det synes mig därför obetingadt fördelaktigare, därest röstgrunden vid detta val lämnas oförändrad, att stadsfullmäktige äfven ur föräldraintressets synpunkt välja hela folkskolestyrelsen.

Då emellertid från olika håll förslag framkommit, som afse att på ett någorlunda effektivt sätt tillförsäkra föräldrarne inflytande på folkskolestyrelsens sammansättning synes mig något af dessa vara värdt att upptagas vid frågans afgörande.

Två vägar kunna tänkas för att trygga de små röstägarnes och föräldramaktens rätt. Den ena är att bibehålla röstgrunden oförändrad men införa en ny valkorporation för folkskolestyrelsens ena hälft, en så kallad föräldrastämman, vid hvilken endast folkskolebarnens föräldrar och målsmän ägde utöfva rösträtt. Den andra är att vid detta val bibehålla en nu befintlig valkorporation men införa röstning pr capita bland de kommunalt röstberättigade. Båda vägarna synas vara framkomliga. Men då de största sympatierna under frågans förberedande behandling synas ha tillkommit den sistnämnda utvägen, torde det vara klokast att stanna vid denna. Föredragande departementschefen synes till och med ha omfattat denna röstning pr capita med sympati. »Den tanke», yttrar han, »som tagit sig uttryck i de nu omnämnda framställningarna, kan ju synas tilltalande, och betydelsen för folkskolan af att densamma utaf barnens föräldrar och målsmän omfattas med intresse och förtroende får icke underskattas.» Tanken har emellertid synts statsrådet för »radikal», och han afvisar den därför med en förmodan. att föräldraintresset ändå skall »under de nya förhållandena veta att göra sig gällande».

Denna förmodan lär dock nog knappast vara mera än en from önskan. Äfven om det hvilande rösträttsförslaget skulle komma att antagas, förefinnes ingen som helst möjlighet för de små röstägarna att af egen kraft få en representant vald i våra städer å ett område, där icke proportionella val tillämpas. Och hvad det »radikala» angår, så stå vi väl nu i begrepp att införa röstning pr capita å ett annat område, där man förut fasat tillbaka för radikalismen i en sådan anordning. Det synes ej vara farligare att tillämpa denna princip vid val af en del af skolstyrelsen än vid val af präst.

Då sålunda denna framställning kommer att upptaga *lika rösträtt* vid val af folkskolestyrelsens ena del, synes mig dock icke lämpligt att förlägga detta val till kyrkostämman.

Detta af flera skäl.

Folkskolan är en *alla* föräldrars angelägenhet. Vid kyrkostämman utestängas dissenters från rösträtt. Och detta synes mig vara en principiell orättvisa, då det gäller folkskoleangelägenheter. I § 6 mom. 2 af Kungl. Maj:ts ifrågavarande lagförslag föreskrifves angående ledamot af folkskolestyrelsen: »I öfverläggning och beslut om ärende, som rör kristendomsundervisningen må icke deltaga ledamot, som är af främmande trosbekännelse eller anmält sig till utträde ur svenska kyrkan». Antages detta stadgande, framträder till fullo orättvisan i att utestänga dissenters från val af ledamot i folkskolestyrelsen.

Det synes därjämte vara att underhålla en onödig och olämplig

dualism i folkskolestyrelsens organisation att fördela dess val på både den borgerliga och kyrkliga kommunen. Skall man nu taga steget att förflytta folkskolan i våra städer under den borgerliga kommunens intresseområde, så finnas inga talande skäl för att göra det blott till en del.

Slutligen torde rent valtekniska skäl tala för att valen ske annorstädes än å kyrkostämman. Lämpligast ur alla synpunkter synes vara, att ifrågavarande val förrättas å *allmän rådstuga*, vid hvilken äfven dissenters äga rösträtt och å hvilken stadsfullmäktigevalen förrättas.

Kungl. Maj:ts förslag angående folkskolestyrelsens sammansättning upptager, såsom ofvan påpekats, kyrkoherden eller, där flera kyrkoherdar finnas, den domkapitlet därtill förordnar att vara själfskrifven ledamot af folkskolestyrelsen. Däremot slopas den nuvarande anordningen, att ordförandeplatsen skall beklädas af kyrkoherden, vare sig han därför är skickad eller icke. Folkskolestyrelsen skall enligt Kungl. Maj:ts förslag själf välja sin ordförande. Härmed har ändtligen på den punkten sunna förnuftet kommit till heders, fast man eljest på vissa håll sökt göra kristendomens vara eller icke vara beroende på den prästerliga själfskrifvenheten i skolrådet. Men ecklesiastikministern har blott stannat på halfva vägen, då han föreslagit en prästman som själfskrifven *ledamot* af skolrådet. Anordninge nmotiveras därmed, »att kristendomsundervisningen inom folkskolan fortfarande bör innehafva den framskjutna ställning, att samma undervisning bör äga sin särskilda målsman inom skolstyrelsen». Detta uttalande kan knappast bero på annat än en missuppfattning. Hvad den »framskjutna ställningen» angår, bestämmes den icke af de skilda städernas skolstyrelser utan af Kungl. Maj:t. Och beträffande undervisningens bedrifvande i detta ämne är prästerskapet jämlikt folkskolestadgans 63 § tillförsedt rätten att »utöfva sorgfällig uppsikt» öfver densamma. Det har icke ansetts nödigt att skriva några lagparagrafer beträffande de allmänna läroverken, att t. ex. en ledamot af öfverstyrelsen skall vara prästman, utan man har antagit, att den saken reglerar sig själf med hänsyn till de praktiska behofven. Det öfverensstämmer ock föga med de åsikter och principer, som på andra områden göra sig gällande — att bibehålla själfskrifvenhet å ett område som detta. Det borde ock för prästmannen kännas mindre tillfredsställande att sitta i skolstyrelsen på grund af sitt ämbete än på grund af medborgares förtroende. Ur dessa och många andra synpunkter torde äfven det själfskrifna ledamotskapet i folkskolestyrelsen böra förkastas.

Den plats i skolstyrelsen, som härigenom skulle uppstå inom det nu föreslagna antalets ram, borde tydligen besättas af stadsfullmäktige, som *härigenom komme att tillsätta majoriteten inom folkskolestyrelsen.*

Folkskolestyrelsen skulle sålunda tillsättas enligt följande grundsatser. Antalet ledamöter skall, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, vara udda, minst 9, högst 21. Den prästerliga själfskrifvenheten upphör. Stadsfullmäktige välja det antal, som är närmast öfver hälften. Återstoden väljes å allmän rådstuga af de kommunalt röstberättigade genom lika rösträtt.

En så sammansatt folkskolestyrelse synes mig vara bra mycket mera än den af Kungl. Maj:t föreslagna ägnad att gifva de för vår folkskolas utveckling nödiga intressena tillfälle att komma till sin rätt, utan att den därför åsidosätter ganska långt gående kraf på varsamhet och kontinuitet i utvecklingen.

I enlighet med dessa grundsatser hemställer jag under anhållan, att lagutskottet ville företaga nödiga jämkningar och omformuleringar i den här nedan föreslagna lagtexten, att Riksdagen ville för sin del besluta att § 4 i Kungl. Maj:ts förslag till lag angående folkskoleväsendet i vissa städer må erhålla följande lydelse:

§ 4.

Folkskolestyrelsen utgöres af ett udda antal bland stadens vid fullmäktigeval röstberättigade inbyggare utsedda ledamöter, minst nio och högst tjuguen, af hvilka stadsfullmäktige utse det antal, som närmast öfverstiger hälften, och återstoden väljes enligt de bestämmelser, som gälla för val af stadsfullmäktige, dock så, att vid detta val hvarje röstberättigad endast äger en röst.

Val af — — — — afgangne.

Suppleanter för de valda ledamöterna må ock utses till det antal, som anses erforderligt.

Kvinna, som — — —²³₂₂ — uppdraget.

Ett bifall till ofvanstående framställning kräfver en lätt verkställd jämkning i öfvergångsbestämmelserna, hvilken lagutskottet benäget torde verkställa».

*Herr Byströms
m. fl. motion.*

Herr Byströms m. fl. motion, n:o 331, är af följande lydelse:

»I Kungl. Maj:ts proposition, n:o 181, med förslag till lag angående folkskoleväsendet i vissa städer föreslås bland annat, att en folkskolestyrelse skall bildas, och att den skall sammansättas sålunda, att kyrkostämman väljer halfva antalet ledamöter och stadsfullmäktige andra hälften. I denna styrelse kan det då inkomma personer med ganska olika meningar i en del frågor, och böra väl dessa personer hafva rätt att inom vanliga gränser tala och rösta i de ärenden, som styrelsen får att behandla.

I kungl. förordningen den 21 mars 1862 om kyrkostämma, kyrkoråd och skolråd säges i § 4: »Rättighet att deltaga i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut tillkommer, på landet, den som på kommunalstämma, och, i stad, den som vid allmän rådstuga rösträtt äger: främmande religionsbekännare och de, som till utträde ur svenska kyrkan sig anmält, dock härifrån undantagne.»

För att, såsom mig synes, alltfört rörande skolärenden uppehålla den numera föga lämpliga bestämmelsen i nyssnämnda kyrkolagsparagraf har Kungl. Maj:t, stödd af vissa kyrkliga myndigheter, nu inryckt i skollagsförslaget § 6 följande moment:

»I öfverläggning och beslut om ärende, som rör kristendomsundervisningen, må icke deltaga ledamot, som är af främmande trosbekännelse eller anmält sig till utträde ur svenska kyrkan.»

Om nu en så kallad främmande trosbekännare, t. ex. en duktig och för saken intresserad metodist, som ju icke kunnat få utträda ur statskyrkan utan att bekänna sig vara en kristen, blefve invald i folkskolestyrelsen, skulle han icke få deltaga i ärenden, som röra kristendomsundervisningen, under det att kanske en annan ledamot, som föga eller intet intresse hade för sådana frågor, skulle få däri deltaga. Kan detta vara rätt och klokt?

Som exempel på att äfven en dissenter kan med fördel användas i fråga om förtroendeuppdrag på skolans område må anföras. I en socken i mellersta Sverige invaldes en baptist, som lagligen utträdt ur statskyrkan, i skolrådet. När man sedan frågade prästen, som väl visste hvad han gjorde, och som för öfrigt äfven varit ledamot af Riksdagen, huru han kunde tillåta, att en främmande trosbekännare invaldes i skolrådet, svarade han, att dels ville folket hafva honom och dels var han en af de bätas och mest intresserade för skolan. Att äfven dissenters kunna vara lämpliga för förtroendeuppdrag på skolområdet, vitsordas ju också af Kungl. Maj:t, då det i propositionen säges: Det »har såsom skäl mot öfverflyttningen anförts, att valrätt och valbarhet till stadsfullmäktige skulle tillkomma jämväl främmande religionsbekännare och dem, som anmält sig till utträde ur svenska kyrkan, hvadan sådana personer kunde komma såsom ledamöter af stadsfullmäktige och äfven af skolstyrelsen utöfva inflytande på folkskoleärendenas afgörande. Jag kan icke heller finna detta skäl afgörande. Folkskolan är ju en skola äfven för deras barn, som icke tillhöra svenska statskyrkan. Det finnes intet skäl, hvarför icke dessa utomstående, från hvilka man dock ofta sett mycket stora bevis på kärlek till och omvårdnad om den svenska folkundervisningen, skulle få hafva ett ord med i frågor rörande denna undervisning.

På grund af hvad jag nu anfört, vågar jag vördsamt föreslå, att andra stycket i § 6 i lagförslaget angående folkskoleväsendet i vissa städer, hvilket framlägges i Kungl. Maj:ts proposition n:o 181, och som lyder: »I öfverläggning och beslut om ärende, som rör kristendomsundervisningen, må icke deltaga ledamot, som är af främmande trosbekännelse eller anmält sig till utträde ur svenska kyrkan», måtte utgå.»

Kungl. Maj:ts
proposition
n:o 182.

Det i propositionen n:o 182 framlagda ofvan omförmälda lagförslag är så affattadt, som här nedan angifves under utskottets hemställen.

De skäl, som föranledt Kungl. Maj:t att framlägga nu ifrågavarande proposition till Riksdagens pröfning finnas angifna i det vid densamma fogade utdrag af statsrådsprotokollet. Utskottet tillåter sig att därtill hänvisa.

Till gemensam behandling med denna proposition har utskottet förhaft en i anledning af densamma inom Andra Kammaren af herr *Emil Hammarlund* afgifven motion, n:o 308.

I berörda motion har herr Hammarlund anfört följande:

Herr Hammar-
lunds motion.

»I Kungl. Maj:ts proposition n:o 182 med förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 3 och 4 i lagen angående folkskoleväsendet i Stockholm den 15 maj 1903 tillåter jag mig föreslå en liten ändring.

Kungl. Maj:t har hemställt, att i § 3 skulle inryckas en bestämmelse därom, att skolrådets representanter i öfverstyrelsen alltid skola utses bland ledamöterna i församlingarnas skolråd. Detta är en inskränkning, som icke förut varit gällande. I Kungl. Maj:ts stadfästelseresolution af den 27 septmber 1861 å uppgjortt förslag till stadga angående folkundervisningen i Stockholms stad, genom hvilken resolution öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor blef till, bestämdes, att öfverstyrelsen skulle utgöras af en ordförande samt af elfva ledamöter, nämligen — — — en af hvarje församlings skolstyrelse — — — vald ledamot». Vid den reorganisation, som skedde genom lagen af den 15 maj 1903, då folkskoleväsendet härstädes fullständigt öfverflyttades från kyrkostämmorna och församlingarna till stadsfullmäktige, bestämdes, »att öfverstyrelsen utgöres af ledamöter, utsedda — — — sålunda, att hvarje skolråd — — — väljer en ledamot». Men enligt föreliggande proposition — hvars syfte är att begränsa antalet ledamöter i öfverstyrelsen, hvilket skulle ske däri-

genom. att af skolråden utsedda elektorerna valde, oafsedt församlingarnas antal, tio ledamöter — skulle elektorerna vid detta sitt val icke hafva full frihet utan ovillkorligen utse öfverstyrelsens medlemmar »bland ledamöterna i de territoriella församlingarnas skolråd».

Den sålunda föreslagna inskränkningen kan icke anses vara nödig. Under de 50 år, som snart förflutit efter det folkskoleöfverstyrelsen tillkom, hafva skolråden haft full frihet att i öfverstyrelsen invälja personer, som de funnit mest lämpliga för uppdraget, oafsedt om dessa tillhört resp. skolråd eller ej, och det kan ej ådagaläggas, att skolråden missbrukat denna rättighet. I regeln hafva skolrådsledamöter blifvit valda, men i enstaka fall har af särskilda anledningar uppdraget lämnats åt annan person. Detsamma blir helt visst förhållandet äfven för framtiden, om skolråds-elektorerna icke varda bundna genom några inskränkande bestämmelser.

Men den ifrågasatta inskränkningen är ej blott icke nödig, den är ej heller nyttig, ty den kan i vissa fall komma att lägga hinder i vägen för att öfverstyrelsen må erhålla de för densamma bästa och lämpligaste arbetskrafterna. För det första är det nämligen icke alltid säkert, att inom skolråden finnas att tillgå lämpliga personer i tillräckligt antal, hvilka äro villiga att mottaga ett så tidsödande och kräfvande uppdrag som det förevarande. Vidare kan lätt hända, att, om elektorerna äro vid sitt val bundna på sätt nu ifrågasatts, desamma icke blifva i tillfälle att gifva öfverstyrelsen den allsidiga sammansättning, som för ett framgångsrikt arbete är önskelig, utan rent af hindras från att i öfverstyrelsen invälja en fackman för ett visst område, som de anse böra vara i öfverstyrelsen representeradt (t. ex. skolhygien). Och slutligen kan det inträffa, att en af skolrådets elektorerna utsedd ledamot före nästa val flyttar till annan församling i hufvudstaden och därigenom ej vidare varder valbar till skolrådsledamot i sin förra församling. Då han antagligen ej heller genast blir invald i skolrådet uti den församling, till hvilken han flyttat, skulle han ej kunna återväljas som ledamot af öfverstyrelsen, äfven om elektorerna vore ense om hans fortsatta lämplighet för uppdraget.

Af de tretton ledamöter, som för närvarande sitta i öfverstyrelsen såsom representanter för skolråden, äro två icke ledamöter af skolråd. Dessa båda hafva af skolråden blifvit insatta i öfverstyrelsen, den ene i egenskap af pedagog och mångårig skolrådsledamot i en annan stad, den andre i syfte att skaffa öfverstyrelsen en på grund af ifrågasatta stora skolhusbyggnadsföretag behöflig fackman på byggnadsteknikens område. Om en tredje nuvarande ledamot i öfverstyrelsen gällar, att han vid sitt första inval i öfverstyrelsen icke var skolrådsledamot. Efteråt blef han af församlingen invald i skolrådet, men då han nu flyttat till annan för-

samling, skulle han, trots att han inom öfverstyrelsen bekläder ett par viktigare förtroendeposter, icke vara valbar vid nästa öfverstyrelseval, därest föreliggande proposition oförändrad godkändes. Äfven vid några föregående tillfällen har inträffat, att såsom skolrådsrepresentanter insatts i öfverstyrelsen personer, hvilka icke vid valet varit skolrådsledamöter; en af de sålunda valde blef sedermera ordförande i öfverstyrelsen. Den erfarenhet man vunnit under det snart flydda halfseket går alldeles gifvet i den riktningen, att den hittillsvarande friheten icke medfört några olägenheter men i vissa fall varit till bestämd fördel för Stockholms folkskolor.

Det enda skäl, som af föredragande departementschefen blifvit anfördt för tillägget är, att han »ansett nödigt att i den föreslagna paragrafen gifva ett bestämdt uttryck åt den tanke, som synes ligga till grund för nu gällande bestämmelse i ämnet, eller att skolråden i afseende å sitt val äro inskränkta till sina egna ledamöter». Men såsom af förestående framgår hafva skolråden hittills icke alltid låtit en dylik tanke råda, utan af rent praktiska skäl vid sitt val stundom gått utanför den egna kretsen. Och härtill kan läggas, att det tillägg, som nu ifrågasättes, icke heller står i konsekvens med hvad Kungl. Maj:t föreslår i propositionen n:o 181 angående folkskoleväsendet i vissa städer. De i Stockholm af skolrådets elektorer valda skolstyrelseledamöterna motsvaras i öfriga städer, för hvilka folkskoleväsendet skulle ordnas enligt i propositionen n:o 181 angifna grunder, af de af kyrkostämmorna valda folkskolestyrelseledamöterna, men vid valet af dessa hafva kyrkostämmorna mycket stor frihet, såsom framgår af § 5 i förslaget.

Då slutligen härtill kommer, att nu omordade tillägg icke blifvit ifrågasatt vare sig af öfverstyrelsen själf eller af någon af de i ämnet hörda myndigheterna — uppenbarligen af den anledningen, att erfarenheten ej gifvit något som helst stöd för behöfligheten af en inskränkning i den hittills rådande friheten — får jag härmed föreslå den ändring i Kungl. Maj:ts proposition n:o 182, att Riksdagen måtte besluta, att § 3 i lagen angående folkskoleväsendet i Stockholm den 15 maj 1903 erhåller följande lydelse:

Öfverstyrelsen utgöres af tjuguen ledamöter, hvilka utses en af Stockholms stads konsistorium, tio af stadsfullmäktige bland stadens vid fullmäktigeval röstberättigade inbyggare, som uppnått tjugufem år, och tio af de territoriella församlingarnas skolråd på sådant sätt, att hvarje skolråd väljer två elektorer och dessa elektorer vid sammanträde inför ordföranden i Storkyrkoförsamlingens skolråd förrätta valet.

Ledamot — — — uppdraget.»

Enligt det i Kungl. Maj:ts proposition n:o 181 framlagda förslaget till lag angående folkskoleväsendet i vissa städer skola i stad, där stadsfullmäktige finnas och Kungl. Maj:t på framställning af stadsfullmäktige eller kyrkostämman därom förordnat, frågor rörande folkskoleväsendet samt barnavårdsärenden utgöra en för hela staden gemensam angelägenhet, hvilken staden såsom kommun har att vårda. Närmast skola dessa frågor handhafvas af en folkskolestyrelse, hvilken till stadsfullmäktige intager ungefär samma ställning som de af fullmäktige utsedda nämnder. Folkskolestyrelsen utgöres af kyrkoherden eller, där i en stad finnas flera stadsförsamlingar med särskilda kyrkoherdar, den bland desse, som domkapitlet utser, samt, efter stadsfullmäktiges bepröfvande, af minst åtta, högst tjugo andra ledamöter, utsedda till hälften af stadsfullmäktige och till hälften af kyrkostämman eller, där stadsförsamlingarna äro flera, af kyrkostämmorna hvar för sig enligt af domkapitlet för hvarje gång bestämd fördelning. Styrelsen äger att inom sig utse ordförande samt är berättigad att åt särskilda, inom densamma utsedda nämnder öfverlämna beslutanderätten i vissa frågor. I öfverläggningar och beslut om ärende, som rör kristendomsundervisningen, äger främmande trosbekännare eller den, som anmält sig till utträde ur svenska kyrkan, icke deltaga.

I flera af de utlåtanden, som afgifvits öfver ofvanberörda, af de inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga utarbetade förslag till den nu ifrågasatta lagstiftningen liksom ock i den af herr Clason m. fl. i ämnet väckta motionen, hafva starka betänkligheter framförts mot att bereda möjlighet till att i vissa städer framtagna kyrkostämman beslutanderätten i angelägenheter rörande folkskolan och i stället öfverlämna dessa, i hvad de röra ekonomiska frågor, till stadsfullmäktige. Utskottet vill icke förneka, att vissa olägenheter kunna tänkas uppkomma af en dylik öfverflyttning, men enligt utskottets uppfattning äro de härutinnan uttalade farhågorna öfverdrifna. Då de personer, som äga att å allmän rådstuga utöfva rösträtt, i stort sedt äro desamma, som äro röstberättigade å kyrkostämman, i det att endast de kommunens medlemmar, hvilka icke tillhöra svenska kyrkan, därvid tillkomma, synes det nämligen icke kunna förutsättas, att öfverflyttningen, praktiskt sedt, skulle medföra några menliga följder för folkskolans fortsatta utveckling. Erfarenheten i Stockholm och Göteborg, i hvilka städer stadsfullmäktige äga besluta rörande folkskolebudgeten och öfriga ekonomiska angelägenheter angående folkskolan samt afgöranderätten i fråga om undervisningens ordnande och tillsynen öfver densamma m. m. utöfvas af en särskild för samtliga församlingar gemensam folkskolestyrelse, gifver i hvarje fall ej stöd för den uppfattningen att ungdomens religiösa och sedliga fostran skulle lida af en dylik anordning eller att därigenom hinder eller

svårigheter skulle uppstå för ett samarbete till skolans fromma mellan de kyrkliga myndigheterna och de kommunala myndigheter, som äga att fatta beslut rörande folkskolan. Å andra sidan skulle en förändring på sätt i den kungl. propositionen föreslagits af bestämmelserna beträffande rätten att fatta beslut i folkskoleärenden medföra den fördelen, att de olägenheter, som i stora församlingar onekligen vidlåda den nuvarande ordningen med kyrkostämman såsom afgörande myndighet i dessa ärenden, blefve undanröjda samt en större enhet och planmässighet vinnas i behandlingen af kommunala budgetfrågor. Det synes äfven vara riktigt, att dissenters icke uteslutas från hvarje inflytande på afgörandet af folkskolans angelägenheter, då äfven deras barn i denna åtnjuta undervisning.

Oaktadt utskottet sålunda ansett sig kunna godkänna den hufvudprincip, hvarpå Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition är grundad, har utskottet icke kunnat tillstyrka antagande af det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget till lag angående folkskoleväsendet i vissa städer, enär en synpunkt, hvilken vid ordnandet af hithörande frågor enligt utskottets uppfattning måste tillerkännas den största vikt, icke blifvit i förslaget tillbörligen tillgodosedd. Vid en öfverflyttning till stadsfullmäktige af den makt öfver folkskolan, hvilken nu tillkommer de olika församlingarnas kyrkostämmor, bör det nämligen vara angeläget att söka finna en form, hvarigenom det starka församlings- och lokalintresset för folkskolans vård och förkofran fortfarande får möjlighet att göra sig gällande, samt de krafter, som inom församlingarna verkat för skolans främjande och utveckling, alljämt kunna därför tagas i anspråk. Den lifliga omsorg om folkskolan, som flerstädes framträd, och den lefvande åstundan, som därvid varit verksam för att på bästa möjliga sätt tillgodose den egna församlingens skolor, har tvifvelsutän, i sin mån, bidragit till att den svenska folkskolan nått den höga ståndpunkt, som den numera intager. Det synes då vara välbetänkt, att icke ifrågasätta större ändringar i nu gällande bestämmelser i ämnet än som kunna direkt föranledas af stadsfullmäktiges insättande såsom beslutande myndighet öfver vissa folkskolans angelägenheter. Väl kan församlings- och lokalintresset sägas hafva blifvit i viss mån tillgodosedt genom föreskriften att i sådan stad, för hvilken den föreslagna lagen förklarats tillämplig, kyrkostämman eller, där församlingarna äro flera, kyrkostämmorna, hvar för sig, enligt den fördelning dem emellan, som domkapitlet för hvarje fall bestämmer, tillerkänts rätt att i den ifrågasatta folkskolestyrelsen, hvilken är afsedd att ersätta skoloråden i de olika församlingarna, utse ett lika stort antal ledamöter, som skulle väljas af stadsfullmäktige. Såvidt utskottet kan döma, skulle det emellertid skapas större garantier för vinnande af ett godt resultat liksom ock de betänkligheter, som fram-

ställt mot den föreslagna ändringen, synas få mindre berättigande, om hvarje församling erhöle befogenhet att genom sina för ändamålet utsedda förtroendemän, de nuvarande skolråden, såsom för närvarande äger rum i Stockholm, deltaga i handläggningen af ärenden, som röra dess skolor. Naturligtvis skulle efter inrättande af en särskild folkskolestyrelse de funktioner, som tillkomme skolråden, blifva af relativt mindre betydelse, men en dylik anordning synes utskottet vara ägnad att till fromma för hela stadens skolväsen tillvarataga och i vida större utsträckning än den af Kungl. Maj:t föreslagna organisationen tillgodogöra sig den allmänt rådande omtanken om den egna församlingens skolor. Utskottet föreställer sig äfven, att skolråden skulle vara särskildt skickade att åstadkomma en välbehöflig och nyttig förbindelse mellan folkskolestyrelsen å ena sidan samt hemmen och föräldraintresset å den andra. Vid första påseendet kan det väl förefalla oegentligt att vid sidan af en folkskolestyrelse bibehålla skolrådet i de städer, som endast innefatta en församling, men enligt utskottets uppfattning skulle, från ofvan angifna synpunkter sedt, skolrådet äfven i dessa fall hafva en viktig uppgift att fylla. En eventuell lag af den innebörd Kungl. Maj:t i förevarande proposition föreslagit torde dessutom i regel komma att förklaras tillämplig endast å de större städerna, hvilka redan innesluta eller kunna förväntas skola inom kort inrymma två eller flera församlingar.

Då utskottet af ofvan angifna skäl funnit sig böra afstyrka bifall till den föreslagna lagen angående folkskoleväsendet i vissa städer, torde något utskottets vidare yttrande icke påfordras vare sig öfver förenämnda af herr Rydén samt herr Byström m. fl. väckta motioner, hvilka endast äsyfta ändring i vissa §§ af ifrågavarande lag, eller öfver det i den kungl. propositionen n:o 181 innefattade förslag till lag om ändrad lydelse af § 1 i kungl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862. Hvad angår det i samma proposition framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse af 2 och 28 §§ i lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902, har detsamma såsom beroende af lagen om folkskoleväsendet i vissa städer gifvetvis icke kunnat af utskottet i oförändradt skick tillstyrkas, men kommer utskottet, på sätt här nedan vid behandlingen af Kungl. Maj:ts proposition n:o 182 närmare angifves, att förorda en ändring af 2 § uti ifrågavarande lag.

Vidkommande det i herr Clasons m. fl. motion, n:o 69, framställda yrkande att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda samt för Riksdagen framlägga förslag angående sådan ändring i kyrkostämmoförordningen af den 21 mars 1862,

att kyrkostämmas beslutanderätt finge, om sådant af henne beslötes, öfverlätas å särskilda fullmäktige, synes detsamma afse att icke blott frågor rörande folkskolan utan äfven de kyrkliga ärenden, öfver hvilka kyrkostämman nu äger besluta, skulle öfverlämnas till handläggning af särskilda fullmäktige. Då utskottet funnit sig böra i princip godkänna det föreslagna öfverflyttandet af ärenden rörande folkskolan till stadsfullmäktige, kan utskottet gifvetvis icke biträda den i berörda motion gjorda hemställan. Gentemot motionärerna vill utskottet särskildt framhålla, att ett fullständigt upphäfvande af kyrkostämmas direkta beslutanderätt i de frågor, hvilka det hittills tillkommit kyrkostämman att vårda, innebär en omgestaltning af nu rådande förhållanden, hvilken icke uppbäres af någon allmän mening inom de samhällen, om hvilka här är fråga. Såvidt utskottet kan döma, torde det därför, äfven om möjlighet bereddes till utseende af kyrkofullmäktige, komma att dröja mycket länge innan ett dylikt öfverlåtande af kyrkostämmas beslutanderätt, särskildt i kyrkliga frågor, komme att äga rum inom något af de samhällen, som i motionen afses. Genom tillskapandet af en särskild kyrklig representation skulle i hvarje fall önskemålet att åvägabringa större enhet och planmässighet vid afgörande af kommunala budgetfrågor icke blifva tillgodosedt.

Hvad angår det i propositionen n:o 182 framlagda förslag om ändrad lydelse af 3 och 4 §§ i lagen angående folkskoleväsendet i Stockholm den 15 maj 1903 finner utskottet sig förhindradt att tillstyrka bifall till den ifrågasatta ändringen af 3 § nämnda lag, enär de nya bestämmelserna rörande öfverstyrelsens sammansättning icke synas utskottet taga tillbörlig hänsyn till de olika församlingarnas berättigade anspråk på att blifva representerade i öfverstyrelsen. Såsom utskottet ofvan framhållit, är det nämligen enligt utskottets uppfattning af stor vikt för ernående af ett godt resultat att församlingarna icke undanskjutas från deltagande i vården om folkskolan i större utsträckning än som nödvändiggöres af hithörande frågors handläggning såsom en för hela staden gemensam angelägenhet. Mot det i den föreslagna 4 § af ifrågavarande lag väckta förslaget om medgifvande af befogenhet för öfverstyrelsen att till särskilda nämnder öfverlåta rätten att fatta beslut i åtskilliga mindre viktiga frågor har däremot utskottet så mycket mindre funnit anledning till någon erinran, som detsamma synes utskottet väl ägnadt att lätta den stora arbetsbördan, som för närvarande påhvilat öfverstyrelsen, samt dessutom innebär ett lagfästade af en genom omständigheternas tvång redan föranledd praxis.

I sammanhang med den nu föreslagna ändringen i 4 § af lagen angående folkskoleväsendet i Stockholm, hvarigenom i nämnda § intagits en bestämmelse af innehåll att i fråga om öfverstyrelsens rätt att åt nämnd uppdraga handläggning af ärenden rörande uppfostran åt vanartade och i

sedligt afseende försummade barn gäller hvad särskildt är stadgadt, erfordras uppenbarligen, att ett stadgande i dylik riktning införes i barnavårdslagen. Detsamma synes därvid lämpligen böra insättas såsom ett nytt stycke i 2 § samt gifvas den affattning, att öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor äger, därest särskild barnavårdsnämnd ej finnes, uppdraga handläggningen af i lagen afsedda ärenden åt en särskild nämnd, bestående af den af stadens konsistorium utsedde ledamoten samt minst fyra af styrelsens ledamöter, dock att alla framställningar till stadsfullmäktige skola göras af styrelsen i dess helhet.

På grund af hvad sålunda anförts får utskottet hemställa:

1:o) att de i propositionen n:o 181 framlagda förslag
 a) till lag angående folkskoleväsendet i vissa städer, och
 b) till lag om ändrad lydelse af § 1 i kungl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 icke må af Riksdagen bifallas;

2:o) att herr Rydéns motion, n:o 315, må anses besvarad genom utskottets hemställan under 1:o a);

3:o) att herr Byströms med flere motion, n:o 331, jämväl må anses besvarad genom utskottets hemställan under 1:o a);

4:o) att herr Clasons med flere motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

5:o) att Riksdagen, under förklarande att det i propositionen n:o 182 innefattade förslag till lag om ändrad lydelse af 3 och 4 §§ i lagen angående folkskoleväsendet i Stockholm den 15 maj 1903 icke kunnat af Riksdagen i oförändradt skick godkännas, måtte för sin del antaga följande:

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

LAG

LAG

om ändrad lydelse af 3 och 4 §§
i lagen angående folkskole-
väsendet i Stockholm
den 15 maj 1903.

om ändrad lydelse af 4 § i
lagen angående folkskole-
väsendet i Stockholm
den 15 maj 1903.

Härigenom förordnas, att 3 och
4 §§ i lagen angående folkskolevä-
sendet i Stockholm den 15 maj 1903
skola hafva följande ändrade lydelse:

Härigenom förordnas, att 4 § i
lagen angående folkskoleväsendet i
Stockholm den 15 maj 1903 skall
hafva följande ändrade lydelse:

3 §.

[3 §]

Öfverstyrelsen utgöres af *tjuguen ledamöter, hvilka utses en af Stockholms stads konsistorium, tio af stadsfullmäktige bland stadens vid fullmäktigeval röstberättigade inbyggare, som uppnått tjugufem år, och tio bland ledamöterna i de territoriella församlingarnas skolråd på sådant sätt, att hvarje skolråd väljer två elektorer och dessa elektorer vid sammanträde inför ordföranden i Storkyrkoförsamlingens skolråd förrätta valet.*

(bibehåller sin nuvarande lydelse).

Ledamot — — — uppdraget.

4 §.

Öfverstyrelsen — — — anvisad.

Angående — — — stadga.

Öfverstyrelsen äger att åt särskilda inom densamma för handläggning af nedan angifna ärenden utsedda nämnder, en hvar bestående af minst fem personer, öfverlämna att enligt de närmare föreskrifter, som af styrelsen meddelas, med styrelsens rätt och befogenhet besluta om beviljande af tjänstledighet åt och förordnande af vikarier för lärare, om tillämpning på en-

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

skilda fall af bestämmelser, antagna af styrelsen, om åtgärder enligt gällande folkskolestadga mot vanartade skolbarn eller tredskande föräldrar och målsmän samt för öfrigt i mindre ärenden af ekonomisk natur; skolande dock för giltigheten af dylik nämnds beslut erfordras, att minst tre af dess ledamöter deltagit i beslutet och att samliga tillstädesvarande ledamöter varit om detsamma ense.

Om öfverstyrelsens rätt att åt nämnd uppdraga handläggningen af ärenden rörande uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn gäller hvad särskildt är stadgad.

Af ofvanberörda nämnder vidtagna åtgärder skola vid öfverstyrelsens nästföljande sammanträde för styrelsen anmälas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1909. Från och med samma dag skall öfverstyrelsen hafva den sammansättning, som i lagen stadgas, i följd hvaraf de enligt 3 § erforderliga val skola äga rum före 1908 års utgång. Af de ledamöter, hvilka då utses, skola halfva antalet af de utaf skolrådets elektorers utsedda och halfva antalet af de utaf stadsfullmäktige utsedda efter lottning inför öfverstyrelsen utträda vid 1909 års slut.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1909.

6:o) att herr Hammarlunds motion, n:o 308, må anses besvarad genom utskottets hemställan under 5:o); samt

7:o) att Riksdagen, med tillkännagifvande att det i propositionen n:o 181 framlagda förslag till lag om ändrad lydelse af 2 och 28 §§ i lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902, icke i oförändradt skick vunnit Riksdagens bifall, måtte för sin del antaga följande

Kungl. Maj:ts förslag:

LAG

om ändrad lydelse af 2 och 28 §§
i lagen angående uppfostran åt
vanartade och i sedligt afse-
ende försummade barn den
13 juni 1902.

Häri genom förordnas, att 2 och 28 §§ i lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902 skola hafva följande ändrade lydelse:

2 §.

I hvarje skoldistrikt skall finnas en barnavårdsnämnd, hvilken det åligger att i enlighet med denna lags bestämmelser taga vård om sådana i 1 § omnämnda barn, som vistas inom distriktet. Denna nämnd utgöres i stad, där folkskoleväsendet handhafves af stadsfullmäktige, af folkskolestyrelse och eljest, där ej särskild barnavårdsnämnd tillsättes enligt 27 §, af skolrådet.

Folkskolestyrelse äger uppdraga handläggningen af i denna lag afsedda ärenden åt en särskild nämnd, bestående, förutom af den själfskrifna eller den af domkapitel eller i Stockholm af stadens konsistorium utsedda ledamoten, af minst fyra utaf styrelsens öfriga ledamöter; skolande dock alla framställningar till stadsfullmäktige göras af styrelsen i dess helhet.

Utskottets förslag:

LAG

om ändrad lydelse af 2 § i lagen
angående uppfostran åt van-
artade och i sedligt afse-
ende försummade barn den
13 juni 1902.

Häri genom förordnas, att 2 § i lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902 skall hafva följande ändrade lydelse:

2 §.

I hvarje skoldistrikt skall finnas en barnavårdsnämnd, hvilken det åligger att i enlighet med denna lags bestämmelser taga vård om sådana i § 1 omnämnda barn, som vistas inom distriktet. Denna nämnd utgöres i de distrikt, där ej särskild barnavårdsnämnd tillsättes enligt 27 §, af skolrådet eller den myndighet, som eljest utgör skolstyrelse.

I Stockholm äger, därest särskild barnavårdsnämnd ej finnes, öfverstyrelsen för stadens folkskolor uppdraga handläggningen af i denna lag afsedda ärenden åt en särskild nämnd, bestående af den af stadens konsistorium utsedde ledamoten samt minst fyra utaf styrelsens öfriga ledamöter; skolande dock alla framställningar till stadsfullmäktige göras af styrelsen i dess helhet.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

28 §.

[28 §]

Då särskild styrelse på grund af 2 § utgör barnavårdsnämnd, skola afseende å afgifvande af utgifts- och inkomstförslag för utöfvande af *styrelsens* verksamhet i nämnda egenskap, beviljande af medel härtill, dessa medels handhafvande, granskning af *styrelsens* förvaltning och räkenskaper äfvensom ansvarsfrihet för *styrelsen* i samma egenskap, i motsvarande tillämpning gälla de särskilda föreskrifter, som meddelats rörande sådan *styrelses* handhafvande af folkskoleväsendet.

(bibehåller sin nuvarande lydelse).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1909.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1909.

Stockholm den 14 maj 1908.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservationer:

af herrar af *Ekenstam* och *Herdin* mot viss del af utskottets motivering;

af herrar *Zetterstrand*, *Widén*, *Pettersson* i Södertälje, *Persson* i Borrby och *Persson* i Malmö, hvilka yrkat:

vid punkterna 1:o)—3:o) af utskottets hemställan:

att utskottet bort i hufvudsak tillstyrka de i punkt 1:o) omförmälda lagförslag och fördenskull ingå i pröfning af de särskilda bestämmelserna i desamma med tillhörande motioner;

vid punkterna 5:o) och 6:o):

att utskottet bort hemställa,

att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts proposition n:r 182 och herr Hammarlunds motion, n:r 308, måtte för sin del antaga följande

LAG

om ändrad lydelse af 3 och 4 §§ i lagen angående folkskoleväsendet i Stockholm den 15 maj 1903.

Häriigenom förordnas, att 3 och 4 §§ i lagen angående folkskoleväsendet i Stockholm den 15 maj 1903 skola hafva följande ändrade lydelse:

3 §.

Öfverstyrelsen utgöres af tjuguen ledamöter, hvilka utses en af Stockholms stads konsistorium, tio af stadsfullmäktige bland stadens vid fullmäktigeval röstberättigade inbyggare, som uppnått tjugufem år, och tio af de territoriella församlingarnas skolråd på sådant sätt, att hvarje skolråd väljer två elektorer och dessa elektorer vid sammanträde inför ordföranden i Storkyrkoförsamlingens skolråd förrätta valet.

Ledamot — — — uppdraget.

4 §.

(lika med utskottets förslag.)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1909. Från och med samma dag skall öfverstyrelsen hafva den sammansättning, som i lagen stadgas, i följd hvaraf de enligt 3 § erforderliga val skola äga rum före 1908 års

utgång. Af de ledamöter, hvilka då utses, skola halfva antalet af de utaf skolrådets elektorers utsedda och halfva antalet af de utaf stadsfullmäktige utsedda efter lottning inför öfverstyrelsen utträda vid 1909 års slut.

---

samt vid punkten 7:o):

att utskottet bort tillstyrka bifall till det af Kungl. Maj:t framlagda, under denna punkt omförmälda lagförslag.

Herrar *Fahlén* och *Lindhagen* hafva begärt få här antecknadt, att de icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet, herr *Rudebeck* att han icke deltagit i den slutliga handläggningen däraf.
